

STUDIE OVER DE LATIJNS AMERIKAANSE GESCHREVEN
----- PERS. -----

Argentinië, Bolivië, Brazilië, Brits Guyana,
Chili, Columbia, Costa Rica, Dominikaanse Re-
publiek, Ecuador, El Salvador, Guateala,
Honduras, Mexico, Nicaragua, Panama, Paraguay,
Peru, Puerto Rico, Urugay, Venezuela.

Ann Gaffney
Jos Janssens
Karel Meuleman

V o o r w o o r d

Een uitgebreide bibliografie van geraadpleegde of te raadplegen werken en statistieken hoeft men niet te zoeken achteraan, om de eenvoudige reden dat er weinig of geen gegevens bestaan die voldoen. De literatuur over de pers in Centraal- en Zuid-Amerika is al even onderontwikkeld als de pers ginds, vergeleken althans met wat over andere landen - zelfs landen in ontwikkeling - te vinden is.

Wat achter de schermen gebeurt, blijft eveneens buiten bereik van de studies: haast nergens wordt over de invloed van het USA-imperialisme gesproken. Is dat te gevaarlijk? Of is de informatie te moeilijk verkrijgbaar? Feit is dat de laatste ontwikkelingen nergens te bespeuren vallen. Geschiedenis van de pers wordt met kolenschoppen aangevoerd, de huidige toestand met theelepeltjes. Er wordt dikwijls de nadruk gelegd op het feit dat er op gebied van censuur veel vooruitgang is geboekt, maar in hoever er nog "echte" censuur bestaat, wordt verzwegen. We hebben nochtans getracht zoveel mogelijk informatie te vergaren: Iespo-, universiteits- en stadsbibliotheek en brieven naar de ambassades van Mexico, Argentinië, Brazilië, Chili, Columbia, Peru, Venezuela en Ecuador. Alleen de ambassades van Chili en Ecuador gaven een "positief" antwoord.

Met deze studie beogen we geen akkuraat beeld van de huidige pers in Latijns Amerika, maar trachten we de toestand te schetsen; de lezer kan er de algemene sfeer, de trend in weervinden. Zo hopen we toch.

I n l e i d i n g

Algemene informatie over de pers in Latijns Amerika

De totale bevolking van Latijns Amerika bedraagt meer dan 200 miljoen ('66). Buenos Aires en Mexico City behoren tot de grootste steden van de wereld met elk een bevolking van meer dan 6 miljoen. Rasechte Zuid-Amerikaanse indianen overheersen in Guatemala; mestiezen (metizos) komen voor in El Salvador, Honduras en vooral in Nicaragua.

In de agglomeraties van de grote steden is de pers goed ontwikkeld en de leidende kranten moeten niet onderdoen voor hun Europese tegenhangers, noch qua uitrusting, noch qua organisatie.

Er zijn ongeveer 1.100 dagbladen met een oplage van meer dan 15 miljoen. Daarbij komen dan nog 1.600 kranten (niet-dagelijkse bladen) en ongeveer 8.000 tijdschriften (85 % daarvan verschijnen in Argentinië, Brazilië, Columbia, Chili, Peru en Venezuela). De doorsnee-verspreiding van dagbladen is 8 per 100 inwoners, wat toch nog meer is dan in Azië of Afrika. De oplage van de kranten stijgt nog steeds: tussen '50 en '60 bijvoorbeeld steeg de oplage in Paraguay en Peru 100 %. De reden daarvan ligt in de bevolkingsexplosie (een stijging van 2,6 % per jaar) en gedeeltelijk ook in de daling van het analfabetisme - bmv. de Unesco sinds '57 - dat toch nog altijd 50 % bedraagt. Twee derde van de bevolking heeft een band, nl. de taal, het spaans; 74 miljoen Brazilianen spreken portugees en in Bolivië, Ecuador, Guatemala en Peru, leven nog veel rasechte Indianen die hun eigen inheems taaltje spreken. Waar er al landelijke kranten bestaan, zijn ze dan nog over 't algemeen klein en slecht verzorgd, terwijl ze zo weinig advertenties kunnen bemachtigen dat verbetering niet mogelijk is.

Karakteristiek voor de meeste Latijns Amerikaanse landen is hun politieke onstandvastigheid en de overheersing door militairen. De structuur van de persvrijheid verandert om de haverklap bij het wisselen van regeringen, terwijl het verbieden van dagbladen en het arresteren van uitgevers dagelijks brood zijn. Maar de journalisten geven blijk van veerkracht en duiken terug op bij het keren van het getij.

Terwijl er enige eerste-rangskranten bestaan in zowat een dozijn landen, zijn het toch uitzonderingen op de regel. Waarschijnlijk meer dan ergens anders in de wereld is het hier mogelijk dat kranten en journalisten beïnvloed worden door eigenbelang. Vanwege de levensduur en de lage lonen hebben vele reporters twee jobs en is hun objectiviteit even dubbelzinnig. Regeringssubsidie of partijsteun eisen natuurlijk een wederdienst, in de vorm van editoriale steun. Omgekeerd is het ook gebruikelijk dat nieuwsjagers of kranten een vergoeding eisen van politieke figuren of rijke families om bepaalde nieuwtjes niet te publiceren. Sommige bladen met een grote reputatie doen stappen om zulke praktijken te doen verdwijnen. Sterke kranten (ontstaan door een stijgende publiciteit) en meer verantwoordelijke journalisten (resultaat van betere opleiding) zullen onvermijdelijk aanleiding geven tot een grotere beroepsethiek.

Heden ten dage gebeuren de grootste schandalen in Mexico City, in de rangen van de stierengevechtencritici. Men zegt dat to-readors dikwijls een groot deel van hun inkomsten spenderen aan pers- en radiokritieken en -commentaren.

Om de situatie van de pers daar te begrijpen, moet men weten dat het land in de meeste gevallen toebehoort aan enkele zeer rijke families. De invloed van deze mensen en van de grote (Noord-Amerikaanse) concerns op politiek vlak (en dus ook op de pers) is zeer groot. Het "Indiaans probleem" drukt eveneens zijn stempel op de huidige evolutie van dit werelddeel.

Vanzelfsprekend is de publieke opinie in deze landen nog zeer zwak. Behalve in Costa Rica verstaat men onder de publieke opinie deze van de geschoolde blanke en van de mesties in de grote steden. Ook de Indianen nemen niet deel aan de wat men noemt "movement of ideas".

De invloed van de USA doet zich in gans het politieke leven gelden. Direkt of indirekt zijn de Amerikanen eigenaar van verschillende kranten. Ook de Tropical Radio behoort toe aan de United Fruit Company.

Enkele uitzonderingen terzijde gelaten, hebben de Latijns Amerikaanse kranten, zoals de Europese, steeds hun kolommen gevuld met commentaren, discussies en interpretaties, eerder dan hot news te brengen. De gemiddelde Zuid-Amerikaan is publiciteitsschuw. Hij staat weigerig in zijn praten tegenover krantenmensen en poseert niet (graag) voor hun foto's. Het land is grotendeels ondoordringbaar en de plaatsen waar nieuws "te rapen valt" zijn moeilijk te bereiken. Zodoende kan men verstaan dat eerder de nadruk gelegd wordt op een opinie dan op een feit en dat men buitenlands nieuws, verschaft door vreemde persagentschappen, goedschiks aanneemt.

Algemene geschiedenis van de pers in Latijns Amerika

Een Mexicaans "nieuwsblad", verschenen in 1541, was het eerste gedrukte nieuws van het westelijk halfrond. Het werd uitgegeven door Juan Pablos en gaf het verslag van een aardbeving in Guatemala een jaar vroeger; de titel luidde: Relacion del terremoto de Guatemala. In 1594 verscheen te Lima in Peru een "nieuwsblad" dat de gevangenneming beschreef van de vrijbuiters Richard Hawkins en de in beslagname van zijn schip The Dainty. Daarna verschenen er nog van tijd tot tijd blaadjes die één feit beschreven tot er in 1620 kranten verschenen die meer dan één gebeurtenis verhaalden. Als de "vader" van het Zuid-Amerikaanse journalistiek kan Jeronimo de Conteras genoemd worden. We moeten nochtans tot 1774 wachten vóór er een regelmatig verschijnende krant werd gedrukt. De naam daarvan was: Gaceta de Lima desde primero de diciembre de 1743, hasta 18 de enero de 1774.

Na de bevrijding van de spanjaarden in 1820 kenden de meeste Zuid-Amerikaanse landen een persvrijheid. Een eeuw later bestond er een regeringscontrole in verscheidene landen; telkens er een revolutie uitbrak werd de persvrijheid terug ingesteld. Telkens ook is zij slechts van korte duur, maar er bestaat een trend om ze standvastiger te maken. In '55 rapporteerde de Inter-American Press Association dat 1/5 van de bevolking van Latijns Amerika leefde onder "voortdurende of periodische censuur of intimidatie, wat neerkomt op censuur".

I. DE PERS IN CENTRAAL-AMERIKA

1. Mexico

De Mexicaanse pers evolueerde van een religieuze en literaire gedurende de Spaanse overheersing, over een politieke pers tussen 1810 en het einde van de 19° eeuw, tot een informatie-pers in de 20° eeuw.

Negen grote gebeurtenissen kenmerken de geschiedenis van het Mexicaanse journalistiek : 1. Het eerste drukwerk in 1536; 2. de eerste onregelmatig gepubliceerde "hojas volantes" (lett. "vliegende bladen"), nieuwspamfletten, in 1541; 3. de stichting van de eerste regelmatige periodiek: Gaceta de Mexico, in 1722; 4. stichting van het eerste dagblad in 1805, Diario de Mexico; 5. start van de revolutionaire pers in 1810; 6. eerste persvrijheid onder de Constitutie van Cadiz in 1812;

7. opkomst van een vrije en liberale pers, aangevoerd door El Monitor Republicano en El Siglo XIX in de tweede helft van de 19^e eeuw; 8. oprichting van El Imparcial, Mexico's eerste moderne krant in 1896; 9. stichting van El Universal in 1916 en Excelsior een jaar later.

De persvrijheid ontwikkelde zich van de licensieverlening en censuur van het Spaanse Rijk, over de tijdelijke vrijheid en onderdrukking tussen 1810 en 1876 en de gebonden pers van de Porfirio Díaz diktatuur, tot de in principieel door de grondwet gewaarborgde persvrijheid. Op dit ogenblik ('64) genoot Mexico een even grote persvrijheid als elk ander Latijns Amerikaans land. Zij streeft naar een financiële en regeringsonafhankelijkheid.

Op dit ogenblik ('66) hadden 260 dagbladen een totale oplage van 4.500.000 (in een bron van '64 wordt dit cijfer, dat toen officieel 3 miljoen bedroeg, niet hoger geschat dan 1.250.000) en meer dan 100 twee-wekelijkse en weekbladen en ongeveer 2.000 tijdschriften zien in Mexico het daglicht. Het nieuwsagentschap Informex, dat radio- en tv-stations van nieuws voorziet, is nog geen echt nationaal persagentschap, maar tracht het wel te worden. UPI, AP en AFP hebben een afdeling in Mexico-City.

Er verschijnen twee belangrijke engelstalige kranten, nl. "Daily Bulletin" en "The News" (oplage : 15.950 ('69). Beide kranten verschijnen in Mexico-City. Verder kunnen we nog één franstalige krant vermelden, terwijl de rest van de kranten in het spaans verschijnt.

De grootste en beste krant, Excelsior, heeft een oplage van 120.753 (alle cijfers voor Mexico, zijn voor '64). De andere nationale kranten; La Prensa (120.000), de eerste editie van Ultimas Noticias de Excelsior 103.000, El Universal ongeveer 100.000, Novedades en Ovaciones, elk 80.000; Excelsior, La Prensa en Novedades hebben omvangrijke zondagsuitgaven en geaffilieerde radiostations. De grootste en beste provinciale krant is El Norte van Monterrey met een oplage van ongeveer 50.000; verder: Diario de Yucatàn van Merida, El Provenir van Monterrey, El Informador van Guadalajara, El Dictamen van Veracruz en El Siglo de Torréon. Een dagbladketen van 28 meestal provinciale kranten is de grootste van Latijns Amerika.

De doorsnee-krant heeft een oplage van 2.500 exemplaren en bevat 4 tot 6 pagina's. Er heerst veel wedijver tussen de kranten en tijdschriften onderling. Mexico-City heeft een 18-tal kranten en verscheidene worden ook uitgegeven in nog 38 andere steden. Het ochtendblad Excelsior is in handen van de leidende figuren van het land; het heeft een invloedrijk lezerspubliek en het behoudt, net als de andere grote kranten, meer dan de

helpt van haar kolommen voor aan publiciteit. In 't algemeen is de pers in handen van partikulieren (El Nacional is een regeringskrant) en biedt zij een grote verscheidenheid aan politieke stromingen. Eenzelfde variëteit bestaat er wat betreft kwaliteit; sommige eerste-rangskranten geven ook reclamebladen uit en daar verdienen ze meer aan dan aan hun krant.

De pers is onderworpen aan een "Ethische Kode", uitgevaardigd door de CCP (Comisión Calificadora de Publicaciones); er staat onder andere in dat de publikatie van artikelen die het regime aanvallen, door de CCP mogen geschrapt worden. Zodoende wordt in praktijk noch de regering, noch de president op een direkte wijze gehegeld. De meest effectieve controle is wel "igualas" (intimidatie van reporters) en officiële advertering, wat soms tot 20 of 30 % van de dagelijkse publiciteit bedraagt. Nacional Financiera verstrekt zo het grootste deel van het kapitaal voor het dagbladenconcern in handen van José Garcia Valseca. De dagbladen in elk van de 6 geografische streken van Mexico, weerspiegelen de karakteristieken ervan. De kranten van het Federaal Distrikt zijn groots opgezet en kosmopoliet, met een sterke verspreiding en invloed. De bladen van het Noorden zijn op Amerikaanse leest geschoeid. Die van de North Pacific zijn grenskranten die dikwijls de stempel dragen van vervlogen tijden. De dagbladen van het Centraal Plateau worden beïnvloed door de nabijheid van Mexico City. Die van de Gulf Coast en het schiereiland Yucatàn worden beheerst door de kranten in de twee grote steden van deze relatief geïsoleerde streek: Veracruz en Mérida. De kranten van de South Pacific zijn verspreid en klein, het eerste net als de bewoners van deze streek.

De meeste Mexicaanse kranten bevatten minder dan 30 % publiciteit zodat ze hun inkomen moeten aanvullen met "gacetillas" (betaalde advertenties). Een typische krant besteedt 5 % van haar totale oppervlakte aan buitenlands nieuws, 3 % aan nationaal, 12 % aan provinciaal en lokaal nieuws, 9 % aan sport, 4 % aan society-nieuws en evenveel aan "nota roja" (misdaden en ongevallen, meestal op een speciale pagina).

De vijf grootste problemen van de Mexicaanse (en van gans de Latijns Amerikaanse) pers :

- regeringsdrukking: huidige regeringen gebruiken dezelfde technieken als onder de Díaz-diktatuur, maar op een meer subtiele manier. Vele kranten zijn nog altijd verkocht aan de administratie.
- onbekwaamheid: zoals José Pages Llergo, uitgever van het meest invloedrijke tijdschrift van Mexico, zegt : slechts 10 % van de Mexicaanse journalisten zijn professional. Bij een wedde van minder dan 200 Bfr. per dag, beoefenen de meeste journalisten hun beroep als een hobby (dikwijls naast nog een andere job).

- lage oplage : 31 exemplaren per 1.000 inwoners (1/10 van de USA- en Europese).
- laag inkomen
- slechte technische uitrusting: volgt uit het lage inkomen. Door de miserabele uitrusting verkrijgt men een dito produkt, wat dan weer de oplage en het inkomen drukt.

De enige echte kommunistische krant is Politica. El Dia en La Prensa, twee kranten van Mexico-City, zijn wel links maar niet kommunistisch. Siempre ! is een liberaal tijdschrift dat zowel links als rechts aan 't woord laat. Het grootste deel van de pers hangt het regime aan en richt zich tot het volk.

De belangrijkste oogmerken van de Mexicaanse pers zijn :

- staatsinterventie beperken, om een vrijere pers te verkrijgen
- groei van de krantenadvertenties
- verhoging van het kranteninkomen
- aanmoediging van journalistenopleiding
- beter technische uitrusting.

Algemeen besluit : Mexico heeft minder kranten nodig, maar wel betere.

2. Guatemala

El Imparcial (opgericht in '22) is steeds de belangrijkste geweest in de hoofdstad en is, technisch gezien, de best verzorgde. Haar oplage bedroeg in '55 meer dan 20.000, tegenover een bevolking in de hoofdstad van 200.000. La Hora, de tweede belangrijkste krant, is meer pro-amerikaans dan El Imparcial en samen met l'Espectador vormt ze een publicitaire groep. Verder hebben we nog Diario de Centro America (voorheen El Guatemalteco, gesticht in 1880) en Prensa Libre ('51).

Er bestaan in heel Guatemala slechts 6 kranten, alle uitgegeven in de hoofdstad. Slechts enkele exemplaren bereiken de landelijke bevolking (75 % van de totale bevolking). Alleen een symbolische oppositie is er toegelaten. Sinds '63 heerst er volledige censuur.

3. Brits Guyana

De Britse Daily Mirror Dagbladen hebben er de Guiana Graphic en de Sunday Graphic opgelocht.

4. Honduras

Het is de grootste en meest geïsoleerde staat van Centraal Amerika. De invloed van de United Fruit Company is er groter dan waar ook. Lange tijd was de beste krant, uitgegeven te San Pedro Sula, een Amerikaanse. De meeste bladen zijn in handen van de regering of van de politieke partijen. Het analfabetisme is eer zeer hoog en in '66 was er geen oplagecijfer groter dan 10.000. In de hoofdstad Tegucigalpa, verschenen rond de vijftiger jaren El Diario, een Centrum-krant, El Cronista, El Pueblo, liberaal getint naar Dr. Morales (anti-amerikaans), Prensa Libre en La Epoca, eigendom van de United Fruit Co.

De totale oplage bedraagt 2,5 exemplaren per 100 inwoners, terwijl het nationaal inkomen per hoofd 8.200 Bfr. was in '61. Buiten de 5 dagbladen, verschijnen er nog zo'n 25 week-, veertiendaagse en maandelijks bladen.

Alleen El Cronista bezit een rotatiepers. Slechts twee kranten hebben een abonnement op een persagentschap: El Dia op AP en El Cronista op Prensa Latina (Cubaans persagentschap) en op AFP; voor zover ze deze dan nog gebruiken !

Beide kranten zijn 8 pagina's dik"; El Dia kan er slechts 8 in één keer drukken. Het grootste deel van de ruimte wordt dan nog ingenomen door politieke polemieken, eerder dan aandacht te schenken aan lokaal, nationaal of internationaal nieuws. El Dia, die dan nog het meeste nieuws geeft, heeft 4 editoriaal schrijvers en 3 reporters !

Behalve 2 zijn alle kranten in handen van politieke partijen of van de regering. El Pueblo is in het bezit van de liberale partij, El Nacional is van de Nationalistische Partij en El Correo de Norte hangt af van de regering. El Dia, die misschien wel de meest "onafhankelijke" krant is, kleeft het nationalistische standpunt aan en is sterk anti-Castro. El Cronista is de jongste tijd links geworden en drukt soms zijn pro-kommunistische en pro-Cubaanse gevoelens uit. Hondurase journalisten moeten eerst politieker zijn en dan pas journalist, willen ze hun plaats houden. El Cronista die als "onafhankelijke" krant de grootste financiële moeilijkheden zou moeten hebben, wordt op de been gehouden door buitenlandse fondsen.

Te dikwijls verzaakt de pers in Honduras (en geheel Latijns-Amerika is daar geen uitzondering op) aan haar verantwoordelijkheid tot informatie, opvoeding, oriëntatie en vervalt ze in beïnvloeding, zonder er de gevolgen voor het land van te willen onder ogen zien.

Een voorbeeld van polemiek die dagelijks in de vijf kranten wordt gevoerd, in volgend gedicht, verschenen in El Pueblo van 23 juli '62 :

! Pizarrazo
 con tu misma moneda !
 Allà en su tumba immortal
 el cadàver de Lempira se contorsiona fatal,
 de tanta farsa y mentira
 de "El Dia" y "El Nacional";
 pues en tal prensa infernal
 el culto al indio viril
 con el cacique cenil
 en un acto criminal
 confunden el Aguila Real
 con un misero reptil ...
 R.S.A.

5. El Salvador

De gehele pers van El Salvador staat onder controle van de "cafeteros" (koffieplanters, ofte de grote landeigenaars) die het regime steunen omwille van hun zakelijke belangen. Haar informatiebronnen bestaan uitsluitend uit AP en UPI.

De kranten uit de hoofdstad worden ook in de belangrijkste steden verspreid, maar in de landelijke gebieden, waar het anal-fabetisme groter is dan 50 %, worden ze weinig gelezen. De modern-uitziende La Prensa Gráfica heeft de hoogste oplage nl 45.000; het is een Centrum-krant, met elke dag minstens één pagina kultureel nieuws. Verder: Diarrio Latino, pro-amerikaans en anti-regeringsgezind; Tribuna Libra is de min of meer officiële spreekbuis van de regering met als hoofddoel: propaganda maken voor de industrialisatie van het land; Ultimas Noticias, pro-amerikaans; El Diario de Hoy. Al deze kranten worden uitgegeven te San Salvador. Sonsonate en Santa Ana hebben elk één dagblad.

6. Nicaragua

-----

25 jaar lang was er hier een strenge censuur, die in '61 versoepeld werd. Tevoren was er censuur als in geen ander land van Centraal-Amerika door de Amerikaanse invloed en de autoritaire regering. Elk gecensureerd artikel werd toen vervangen door een foto van Ava Gardner (dikwijls 2 of 3 per pagina). In 1835 verscheen de eerste krant, El Telegrafo Nicaraguense, te Léon en in 1884 het eerste dagblad, Diario de Nicaragua, te Granada. In '66: La Prensa (16.000); Novedades (18.000), de spreekbuis van de president; La Flecha (8.000), liberaal, heeft veel minder invloed dan beide eerste.

7. Costa Rica

Hier bestaat een tamelijk sterke publieke opinie. De totale oplage bedraagt ongeveer 10 % van de totale bevolking. Het is het minst analfabete land van Centraal Amerika. De 6 kranten die van een volledige politieke vrijheid genieten, hebben een totale oplage van ongeveer 120.000.

La Nacion, dat een sterk konservatief beleid voert, is in handen van de cafeteros. De tweede belangrijkste krant, La Republica, is de spreekbuis van de regering. Verder nog : El Diario de Costa Rica en La Prensa Libre dat een onafhankelijke avondkrant is met een veel grotere invloed dan al de andere. Zoals in de andere republieken van de landengte, wordt het buitenlandse nieuws hoofdzakelijk door de Noord-Amerikaanse agent-schappen geleverd.

In San Jose wordt een Engelstalig blad uitgegeven, de Daily Express.

8. Dominikaanse Republiek

Politiek wordt hier zeer gewaardeerd en het eigenaarschap van sommige kranten wordt in vraag gesteld. Het hoge percentage analfabetisme is de grootste struikelblok voor elke publikatie die er verschijnt; het bedraagt er ongeveer 60 % van de bevolking. In '67 bedroeg de totale oplage der kranten (haast uitsluitend uitgegeven en verspreid in de hoofdstad, Santo Domingo) 82.000 of 2,7 ex. per 100 inwoners.

In de tijd van Trujillo was de ganse pers in zijn handen. Het meest gewaardeerde dagblad, Listin Diario, gebruikte zelfs de nieuwe datering: "in het tijdperk van Trujillo". Nadat de diktator vermoord was, bleef de nieuwe president Juan Bosch nog steeds een zekere censuur uitoefenen. Hij verbood La Nacion omdat deze een advertentie geplaatst had voor een radikale linkse politieke partij; het was nochtans een regeringskrant. Zij bleef toch verschijnen, zelfs na de revolutie van '65 toen haar eveneens een verschijningsverbod werd opgelegd. Tijdens Bosch's bewind werd Prensa Libre opgericht door door Rafael Bonilla Aybar. Deze vroegere uitgever van La Nacion gebruikte dit nieuwe blad om Bosch aan te vallen. In '65 werd deze krant door het volk vernield, terwijl de uitgever naar Puerto Rico werd verbannen.

Het dagblad Listin Diario werd onder Trujillo verboden, maar weer toegelaten onder Bosch. Radikalen, zowel van links als van rechts, zeggen dat het eigendom is van de regering Balaguer.

El Caribe: de eigenaar German Ornes kreeg, dank zij de hulp van de IAPA (Inter American Press Association), het beheer over zijn krant terug, die verboden was onder de Trujillo-diktatuur. Zij wordt beschouwd als de beste en meest invloedrijke krant van het land omdat ze steeds naar onpartijdigheid streeft.

De IAPA meldde dat slechts één van haar vijf publikaties na de revolutie van oktober '65 verder bleef verschijnen, nl. La Información. Deze krant wordt uitgegeven in Santiago. Op de frontpagina leest men volgende boodschap :
Om onafhankelijk te zijn kan een krant zich niet verbinden met de regering, een politieke partij, een oligarchie. Zij kan zich alleen wijden, en exclusief, aan de belangen van het volk... Als buitenlandse nieuwsagentschappen heeft zijn UPI, King Features Syndicate, NEA budget en International Feature Service.

La Hoja werd gesticht in '65. De krant pretendeert onafhankelijk te zijn; zij bevat weinig advertenties. Verder verschijnen er nog 20 à 30 kranten die niet dagelijks verschijnen. Het zijn dikwijls de organen van de politieke partijen, met meestal anti-USA opvattingen. Zonder twijfel bestaat er in de Dominikaanse Republiek een sterk streven naar een vrije en onafhankelijke pers. Buitenlands nieuws wordt goed verzorgd.

9. Puerto Rico

In 1807 verscheen La Gaceta, het officiële orgaan van de spaanse regering; deze krant bleef bestaan tot de Amerikaanse bezetting in '98.

Rond 1960 verschenen in San Juan twee spaanse kranten, El Imparcial ('17) en El Mundo ('19) elk met een oplage van meer dan 50.000, en één engelstalige.

In Ponce en Arecibo verschijnt één krant.

10. Panama

In 1822 werd Misceláneo en in 1849 Panama Star gesticht. Van deze laatste werd er later een spaanse uitgave gedrukt : La Estrella de Panamá. The Panama Herald ging over in de Panama Star & Herald. In '25 verschenen Panama American en El Panamá-America dat met het eerste geassocieerd is; in '44 verschenen Nation en La Nación. De meeste van de 10 dagbladen die er verschijnen zijn tweetalig (spaans-engels). De nationalistische kranten op tabloied-formaat die verschijnen in Panama-City, zijn de spreekbuis van de anti-imperialistische propaganda, die de Kanaalzone in eigen bezit wil.

II. DE PERS IN ZUID-AMERIKA

---

1. Columbia

De Columbiaanse pers groeide sedert 1785 (toen werd Gaceta gesticht, 6 jaar later gevolgd door Papel Periodico) uit tot een betrekkelijk vrije groep van 40 kranten in 1953. Deze situatie veranderde plotseling toen Rojas Pinilla president werd. Spoedig volgde hij een politiek van strenge censuur, welke zijn hoogtepunt bereikte met het verbieden van de drie grootste kranten, waaronder Bogota's El Tiempo, liberaal en de meest invloedrijke van Columbia. Na het afzetten van de president in mei '57 werd de censuur afgeschaft door de militaire 5 man junta. De kranten El Tiempo, El Espectador en El Siglo verschenen opnieuw. De beide eersten hadden de grootste oplage in '61, met respectievelijk 156.000 en 109.000 exemplaren.

De tweespalt tussen de konservatieve en de liberale partij, wordt eveneens weerspiegeld in de pers; de uitgevers van de kranten El Tiempo en El Siglo zijn beiden rivaliserende partijleiders en president geweest.

Vijf dagbladen, uitgegeven in de hoofdstad Bogotá, zijn verantwoordelijk voor de helft van de oplage van de in totaal 26 kranten. Het uitgeven is nochtans gedecentraliseerd en in vele landelijke steden verschijnen er bladen met een oplage van meer dan 10.000. De grootste krant buiten de hoofdstad is El Colombia, gesticht in '12.

2. Ecuador

In 1785 werd de eerste krant opgericht te Quito, de Gaceta de Santafé. Na de revolutie van 1809 werd de Gaceta de la Corte de Quito gesticht.

De 27 dagbladen van dit ogenblik, verschijnen in het spaans en richten zich eerder tot de geletterde bevolking in de steden. De meerderheid van de bevolking woont nochtans op het land en spreekt enkel Quecha, de inlandse taal. Negen van die bladen verschijnen in Quito, de hoofdstad (El Comercio - 1900; El Tiempo - 1964), en in Guyaquil (El Universo - 1921; La Razon - 1964; El Telgrafo - 1884), en nemen 85 % van de totale oplage voor hun rekening. De grootste krant drukt elke dag 60.000 exemplaren, terwijl de provinciale bladen er elk 2.000 tot 5.000 hebben. De pers is in handen van private personen en is vrij en relatief onafhankelijk van politieke controle. De voornaamste kranten geven én internationaal én plaatselijk nieuws. El Comercio, een invloedrijke ochtendkrant, heeft een

bijzondere reputatie voor verantwoorde en objectieve nieuwsgaring. Het Internationaal Centrum voor Hogere Studies in Journalistiek (CIESPAL), is gevestigd te Quito.

3. Venezuela

De eerste krant verscheen in 1808 en heette Gaceta de Caracas. Tot '58 ging politieke diktatuur steeds samen met perscensuur, maar in dat jaar kwam er een democratische regering aan het bewind en kon de pers alle facetten van de politieke opinie uitdrukken. Wegens verscheidene subversieve activiteiten werd de persvrijheid nochtans verscheidene malen opgeheven.

Er zijn ongeveer 30 dagbladen en een 80 algemene weekbladen in het land. Negen kranten worden in de hoofdstad Caracas uitgegeven en deze zijn verantwoordelijk voor 2/3 van de totale oplage. De grootste oplagen hebben El Mundo en El Nacional, nl. meer dan 100.000. De meeste ernstige ochtendbladen geven verantwoord plaatselijk politiek en buitenlands nieuws.

4. Peru

De eerste krant van Zuid-Amerika werd uitgegeven door Antonio Ricardo in 1594 te Lima. In 1744 verscheen de Gaceta de Lima. Ten allen tijde stonden de kranten onder censuur van de overheid.

Van de 50 dagbladen die er verschijnen zijn er slechts een stuk of 6 die een respectabel aantal exemplaren hebben (tussen 60.000 en 90.000). De lokale pers raakt niet verder dan 5.000 en houdt zich bezig met de plaatselijke gebeurtenissen. El Comercio, gesticht in 1839 en daarmee één van de oudste kranten van Latijns Amerika, blijft vasthouden aan haar traditionele invloed door gans de geschiedenis van de republiek, getrouw aan haar ideaal van het eerste nummer: orde, vrijheid, kennis. El Peruano is een regeringskrant. Peru heeft een analfabetismegraad van 60 % en het merendeel van hen, meer dan 4 miljoen, stammen van de Indianen af; zij spreken het Quechua en het Aymara, terwijl de pers uitsluitend spaanstalig is, zodat ze onberoerd blijven voor het geschreven woord in de pers.

5. Bolivië

In 1825 werd de Gaceta de Chuquisaca en de Còndor de Bolivia gesticht te Chuquisaca, de hoofdstad. De oudste krant van de jaren '60 is El Diario, in 1905 gesticht te La Paz. Onder het Paz Estenssoro regime van '52 was er sterke censuur.

Begin 1970 vaardigde de regering van Bolivië een dekreet uit dat de dagbladen voortaan verplicht iedere maandag hun kolommen vrij te maken voor brieven van lezers (tot nu toe verschenen er 's maandags geen kranten). Naast de lezersbrieven, zullen op die dag ook inlichtingen en commentaren verschijnen die niet eerder door de bladen werden gepubliceerd. Deze edities worden in het dekreet "arbeidspublikaties" genoemd. Alle bladen in Bolivië zijn in handen van partikulieren en de regering zegt dat zij door haar maatregel de persvrijheid vergroot. Aan de grondslag van dit dekreet liggen de journalistenbonden.

6. Brazilië

De eerste wekelijkse krant was de Gaceta de Rio de Janeiro, gesticht in 1808, welke naam in 1823 veranderd werd in Diario de Gôvêrno. De oudste krant in de jaren '60 was Diàrio de Pernambuco (1825) van Recife. Hoewel de oplage van Jornal de Commercio van Rio (1827) kleiner is dan die van de meeste andere kranten aldaar, genoot ze een tiental jaren geleden een grote reputatie en had ze een grote invloed als conservatieve krant. De jongste tijd zijn er tamelijk goede nieuwsbladen ontstaan. Zeer goed is O Estado de São Paulo. Rond '60 was de grootste krant O Globo (1923) van Rio met een oplage van circa 200.000. Verder : Ultima Hora (112.000), O Dia (10.000), La Gaceta Esportiva (185.000), O Estado de Sao Paulo (120.000) en Correio da Manha, internationaal bekend.

Met zijn bevolking van meer dan 75 miljoen is Brazilië tevens het grootste land van Latijns Amerika. Als gevolg van haar koloniale geschiedenis, is de nationale taal het portugees. Spijts een groot analfabetisme, lezen de Brazilianen zo'n 250 dagbladen met een gezamenlijke oplage van 4 miljoen en hebben ze daarnaast nog ongeveer 1.500 niet-dagelijkse bladen met een oplage die 60 % uitmaakt van het nationale totaal. De minderheidsgroepen hebben duitse, italiaanse en japanse dagbladen ter beschikking. Een dagbladketen, Diàrios Associados, heeft 31 kranten (o.a. Diàrio da Noite, O Jornal, Diario du Pernambuco enz.), 4 tijdschriften en een nieuwsagentschap in handen (naast een dozijn tv-stations en 20 radiostations).

Begin 1920 besloot de regering voor een periode van 2 jaar, het drukken van het nieuws te financieren bmv. de Banco do Brasil, maar sommige kranten wilden daar niet van weten omdat ze regeringskontrolle vreesden.

Na de revolutie van 1931 werd een censuur ingevoerd die op sommige ogenblikken één van de strengste ter wereld was. De strijd voor een vrije pers begon in '45 met een niet-gecen-

sureerd interview met de voormalige presidentskandidaat America de Almeida, dat verscheen in de Correio de Manha. In dit interview kloeg hij de diktatuur aan en drong aan op meer vrijheid in Brazilië. De toenmalige president Vargas liet een democratische pers toe vanaf dat ogenblik en zijn opvolgers waren dit ook van plan, maar blijkbaar zonder succes. In maart '56 hief president Kubitschek alle censuur op. De val van president João ("Jango") Goulart, is een typisch voorbeeld van de rol die de massamedia spelen in de politiek van de "overgangslanden".

De gelden uit reclame en verkoop zijn onvoldoende om de uitgaven van de kranten te dekken. Sinds verschillende jaren hebben zij kunnen bestaan dankzij speciale tarieven en lage belastingen. De nodige bijkomende steun wordt verondersteld te komen van bepaalde economische en politiek geïnteresseerden alsook uit de private financiën van de eigenaars. Met de inflatie - gaande van 50 tot 60 % - was de macht van de overheid, die leningen toestond, een machtig wapen. De overheid controleert ook de invoervergunningen voor nieuw materiaal, de institutionele reclame voor overheidsondernemingen (waaronder de grote staatsolie-monopolies, o.a. Petrobràs), de vergunningen voor nieuwe tv-stations (dikwijls belangrijk voor kranteneigenaars; de tv is daar een goudmijn), benoemingen van ambassadeurs enz. Door al deze maatregelen kan de overheid een "vriendjespolitiek" voeren tav. de kranten.

De ideeën van de kranteneigenaars zijn klassiek liberaal, eerder dan Marxistisch en hun interessen zijn eerder konservatief dan revolutionair gericht. Dit hangt wellicht samen met het feit dat niet alleen de regering een bron van hulp is voor de kranten, maar ook de banken (behorend bij het establishment) enz. De grote sensationele krant Ultima Hora, de spreekbuis van het links socialisme sinds Vargas, speelde een grote rol in de linkse propaganda.

(Uit de Kranten van 21 en 23 januari '70)

"In Brazilië is de perscensuur niet alleen geïnstitutionaliseerd, maar werd ze door een dekreet zelfs uitgebreid tot de traditionele karnavalsvermommingen. Het sekretariaat voor de staatsveiligheid van de staat Guanabara heeft meegedeeld, dat bij het komende karnavalsfeest de kostumes die betrekking hebben op de militaire loopbaan of de godsdienst verboden zijn. Eveneens verboden is de bikini en elke kledij die "de moraal en de goede zeden" aantast.

Naar het zeggen van de mensen bevestigen deze maatregelen de vrees van de regering voor ondermijnende activiteiten tijdens de feestelijkheden in februari, die 4 dagen zullen duren. Voorts is de actie tegen het gebruik van een aantal termen

betreffende verdovende middelen eveneens opgevoerd. Zo werden meer dan 1.000 uitdrukkingen verboden door de federale censuurkommissie. Deze catalogus zal eveneens dienen voor de censuur op artistieke manifestaties, films, karikaturen, liederen en toneelstukken.

De normen voor de censuur op de drukpers werden op het einde van vorig jaar gepubliceerd, onder voorwendsel de verspreiding van pornografische lectuur tegen te gaan. Plaatselijke politieke kringen beschuldigden het regime ervan dat ze al wat in het land verschijnt als pornografie of subversief beschouwt, aangezien bepaald werd dat alle tijdschriften nadat ze gedrukt zijn, gereviseerd moeten worden. Hetzelfde geldt voor boeken. De revisie moet hier echter plaatsvinden voordat ze uitgegeven worden.

De wet verwijst niet naar de bladen, hetgeen blijkbaar niet nodig is, aangezien talrijke journalisten reeds werden opgesloten op beschuldiging van aanslag op de nationale veiligheid. Nog niet lang geleden kreeg het humoristisch (a)politieke (N.B. In het ene blad staat "politieke", in het andere blad staat "apolitieke": een zetduiveltje van een heel speciale soort !) blad "O Pasquin" van hogerhand bevel opnieuw te verschijnen na een schorsing van twee weken. De redakteuren en karikaturisten van het blad werden na meer dan twee maanden gevangenisstraf vrijgelaten. Ook werden talrijke journalisten door de politie afgeranseld. Een verslaggever van "Jornal do Brasil" was in de stad Belo Horizonte door een agent mishandeld toen hij langs de woning van het hoofd van politie liep, waarbij zijn arm uit de kom raakte. De agent die hem had aangevallen, had geen verklaring voor zijn gedrag willen geven. Wel had hij de perskaart van de journalist verscheurd en hem toegevoegd: "ik houd niet van verslaggevers. Zij zijn verantwoordelijk voor wat in dit land gebeurt" (A.P.)

De Diario Carioca (oplage 25.000) steunde de president Jango. De prestigebladen Diario de Noticias (65.000) en Correio de Manhã (75.000) steunden hem soms. De grootste krant van de Diarios Associados, O Jornal (60.000) en O Globo (175.000) en Jornal do Brasil (70.000) waren tegen hem gekant. Tribuna da Imprensa (20.000) voerde een hevige oppositie tegen het regime van Goulart.

7. Argentinië

De massamedia in Argentinië zijn eerder typisch voor een onderontwikkeld land, eerder dan voor een ontwikkelingsland, zoals kan verwacht worden bij een analfabetismepercentage van 90. De globale dagelijkse krantenoplage per 100 inwoners bedraagt er 15. De 140 dagbladen en de 230 niet-dagelijkse bladen met een algemeen karakter zijn verspreid over de verschillende

provinciesteden. De twee grootst leggen beslag op 70 percent van de totale oplage, nl. Buenos Aires en Rosario.

Van de 20 miljoen Argentijnen stamt de meerderheid af van Europeanen en blijven ze veel belang hechten aan buitenlands nieuws, terwijl ze ook niet ongevoelig blijven voor hun vroegere cultuur en taal. Het kosmopoliete Buenos Aires heeft engelse, duitse, franse, italiaanse, joodse, poolse en arabische dagbladen, naast een dozijn spaanse.

Daar ook verschijnt de belangrijkste engelstalige krant van Zuid-Amerika, de Herald. Zij werd gesticht in 1876 en bevat veel buitenlands nieuws: ze heeft een abonnement op UPI en AP.

Het 100-jarige La Prensa heeft een internationale reputatie verworven, terwijl ze beschouwd wordt als de beste spaanstalige krant van de wereld. Hoewel het blad met een oplage van 350.000 niet het grootste is van Argentinië, heeft het toch een grote invloed als "quality paper" (ze wordt door velen beschouwd als behorend tot de tien beste kranten van de wereld). Zij is nog steeds in het bezit van de familie Paz; de krant kreeg faam door volumineuse wereld-nieuwsberichten, door haar merkwaardig gerangschikte advertentie-sectie, door haar editoriale onafhankelijkheid en door haar speciale "openbare diensten". In '51 werd ze in beslag genomen door de regering tot na de val van Péron in '55.

Het blad heeft een abonnement op UPI; ze is in principie democratisch gericht en ook internationaal; men zou haar een voorloper en een voorbeeld voor Latijns Amerika kunnen noemen.

La Nacion plaatst eveneens veel internationaal nieuws in haar kolommen. Zij is nationalistisch gericht en katholiek; ze verzet zich tegen de verminderde machtspositie van Argentinië in Latijns Amerika. Zij werd opgericht in 1870 door één van de helden van de republiek Bartolomé Mitre. In '60 was haar dagelijkse oplage 240.000, terwijl die van de zondagseditie 300.000 bedroeg.

In de tweede grootste stad van Argentinië, Rosario, verschijnen ook nog : La Capital (110.000), opgericht in 1867; Crónica (35.000), een kwaliteitskrant, gesticht in 1914; zij is lid van de Inter American Press Association en elke krant is 10 tot 12 pagina's dik; zij plaatst meer en meer sport en "menselijk nieuws" in de plaats van politiek nieuws; la Tribuna (25.000), opgericht in 1927 en lid van dezelfde vereniging.

Sinds Péron werden de kranten meer dan eens gecensureerd, nl. door de CONASE (National Security Council). Een geweldige inflatie maakte het de kleine krantjes moeilijk terwijl een

ekstra-zegeltaks de pers financieel zwak en onstabiel maakte. Het krantenwezen heeft nooit meer zijn peil van vóór Péron bereikt. Er zijn veel gevallen bekend van journalisten die betaald werden om "ongewenst" nieuws te "vergeten" en die twee jobs tegelijk hadden, zelfs op rivaliserende redakties. Er bestaan drie persagentschappen; grootste en oudste: Agencia Noticiosa Saporiti.

8. Uruguay

Tijdens de korte Britse bezetting van Montevideo in 1807 verscheen er een engels-spaans blad, La Estrella del Sur. Eén van de langst bestaande, hoofdzakelijk politieke bladen, was El Telégrafo (1850-1931). Er leven 90 % ongeletterden en nochtans het hoogste dagbladen-oplage-percentages. Bijna de helft van de bevolking leeft in de hoofdstad Montevideo, waar de meeste van de 35 kranten verschijnen. Twee kranten verschijnen in het hebreuws, de rest in het spaans. Er bestaat geen censuur. De grootste oplage heeft een namiddagkrant, El Diario, nl. 170.000. Verder: El Dia, El Pais (1919), El Plata (gesticht in '15, later samengevoegd met El Dia).

9. Paraguay

Tot ongeveer 1898 verschenen er onregelmatig kranten. In gans het land verschijnen er 10 op dit ogenblik. Asunción heeft de belangrijkste : La Tribuna (1925), El Pais (1923) en Patria (1946).

10. Chili

Chili's 50 dagbladen en 200 twee-wekelijkse en wekelijkse bladen omvatten veel zeer kleine kranten, die zich op de provinciestedjes richten. Deze sterk landelijke pers is een gevolg van de grote ongeletterdheid (80 %). De meest belangrijke kranten, die dan ook 2/3 van de totale oplage verzorgen, verschijnen in San Diego en Valparaiso. De "economische elite" bezit de meeste kranten (11 groepen bezitten en controleren meer dan 70 % van de Chileense industrie); er bestaat één grote keten, die bestaat uit metropolitaanse en provinciale bladen; de andere kranten zijn in handen van de politieke partijen en de kerk. Een grote krant, La Nacion, steunt altijd het regime en krijgt een nieuwe staf na elke presidentsverkiezing. In 't algemeen schenkt de konservatieve, gekontroleerde pers geen aandacht aan sociale onrust en belangrijke Chileense problemen.

De eerste krant was La Aurora de Chili die in 1810 te Santiago verscheen.

De verschillende kranten die er verschijnen zijn de volgende :

- El Mercurio: gesticht in 1827 met een dagelijkse oplage van 220.000 ex. Zij is representatief voor de verschillende bedrijfssectoren van Chili met een rechtse politieke strekking.
- La Tercera: oplage van 180.000; politieke strekking, onafhankelijk van Centrum-rechts.
- El Siglo: oplage van ongeveer 60.000; officiële krant van de Chileense kommunistische partij.
- La Nacion: oplage van 80.000; geeft de stem en de gedachte weer van de Chileense regering.
- La Prensa: vervangt de krant Diario Ilustrado, die ophield met verschijnen na 100 jaar publicatie. Ze werd onlangs terug begonnen door een vereniging van financierders met een democratisch kristelijke strekking en nu geeft ze de politieke ideeën van deze partij weer. De oplage is nog niet gekend, maar men kan aannemen dat ze de 50.000 exemplaren overschrijdt.

Verder nog : El Clarin, Las Ultimas Noticias, La Ulyima Hora. In de provincie: El Mercurio (onafhankelijk van deze die verschijnt in Santiago; ze wordt uitgegeven in Valparaiso en Antofagasta); verder in Valparaiso La Esterella en La Unión; Chilian: La Discusión; Temuco: El Austral; Concepción: La Patria en El Sur.

III. TIJDSCHRIFTEN

De eerste kranten in Centraal- en Zuid-Amerikaanse landen, hadden dikwijls de vorm van tijdschriften omwille van hun veelzijdig karakter. Maar tot aan de 20e eeuw verschenen er geen tijdschriften als zodanig. Rond deze tijd kwam de kleurendruk op en de geïllustreerde week- en maandbladen kenden een grote populariteit.

Dominikaanse Republiek: Ahora is een liberaal, invloedrijk tijdschrift, waarvan het lezerspubliek grotendeels bestaat uit studenten en intellectuelen. Het spruit voort uit een hoofdartikel op 15 jan. '67 van het dagblad van Santiago, La Informacion, ter gelegenheid van zijn vijfde verjaardag.

Mexico: Het grootste tijdschrift is daar het veertiendaagse La Familia (1931).

Argentinië: Heeft veel meer tijdschriften dan enig ander Zuid-Amerikaans land met een zeer grote lezerskring. Het veelzijdige weekblad Maribel (1932), op rotogravure, beroemde zich rond het midden van de 20e eeuw op de grootste oplage

Van Zuid-Amerika, alhoewel Para Ti (1922), eveneens van Buenos Aires, dat zich tot de vrouwelijke bevolking richt, het eerstgenoemde op de voet volgt.

Brazilië: In Rio de Janeiro verschijnen verscheidene tijdschriften. Novos Rumos is een uiterst links officieel-kommunistisch (strekking Rusland) blad. Meer revolutionair is Semanário alsook Classe Operária en Panfleto. Hun oplage is klein. Verder verschijnen er nog twee voortreffelijke tijdschriften (zoals ook de andere in 't portugees): En Sei Tudo (1920), een algemeen-informatief maandblad en Vida Domestica (1920), een vrouwenblad.

Ecuador : Te Gyaquil verschijnt maandelijks het onafhankelijke blad Vistazo.

Venezuela : De voornaamste geïllustreerde tijdschriften zijn: Momento, Elit, Venezuela Gráfico, Espacio, Tiempo, Visión del Este, Para Ellas. Tussen de kulturele en wetenschappelijke tijdschriften vindt men: La Revista Nacional de Cultura, Ciencia al Día, Revista de Historia, Sic, Política, El Mes Económico.

B E S L U I T

Na dit (eigenlijk onvolledig) overzicht van de toestand van de pers in de Latijns-Amerikaanse landen dat - het weze nogmaals gezegd - zeer bemoeilijkt werd door de schaarse en relatief oude bronnen, dringt zich een soort synthese op, een globale besluitvorming.

Alhoewel er een bepaalde ontwikkeling in de goede richting wordt vastgesteld blijft de pers in vele Latijns-Amerikaanse landen nog een luxe-goed voor de intelligentsia waarin ze zich polemisch afzetten tegen elkaar, meestal alleen uit machtsdrang want "zij" hebben het goed voor met de toekomst van hun land. Zij weten dat er iets moet veranderen - cfr. de "dagelijkse" revoluties - maar het volk (waar het uiteindelijk toch om gaat) wordt er zo weinig mogelijk bij betrokken. Daaraan is het analfabetisme uiteraard niet vreemd: het getal schommelt tussen 50 en 90 %. Tegenover de oplagedichtheid van 49 % van Zweden (hoogste van de wereld; UNESCO-cijfers van '68) en de 30 % van West-Europa en de USA, slaat het Latijns-Amerikaanse werelddeel een heel pover figuurtje (gemiddelde van ongeveer 3,5 %). Dikwijls heerst er op het platte land een analfabetisme van 100 % wanneer het cijfer 90 % vernoemd wordt, omdat de resterende 10 % zich in de stad bevindt.

Er werden en worden lofwaardige pogingen gedaan door oppositiekranten - merendeels linkse, zonet kommunistische, zo ze al toegelaten worden. Maar zolang radio en tv in handen blijven van de heersende machtsgroepen - zonder United Fruit Co en de CIA te vermelden - en het analfabetismecijfer geen grondige daling vertoont, zal er niets fundamenteel veranderen; verergeren zelfs, en dit door de snelle bevolkingsaan groei. Tenzij het voorbeeld van Chili met zijn president Allende gevolgd kan worden en dit ook blijft een eksperiment.

Echte kwaliteitsbladen zijn er ook schaars: als enige zou men kunnen noemen de Braziliaanse La Prensa die internationale bekendheid (en reputatie) heeft verworven. Verder bestaan er nog grote, belangrijke en invloedrijke bladen, maar in hoever ze objektieve berichtgeving en goede kommentaar kunnen leveren, blijft een vraagteken. Hoe kan men zoiets geven bij de onafgebroken censuur en wanneer men gebonden blijft aan grootgrondbezitters of de daarmee samenhangende politieke partijen? Alles speelt zich af op het politieke vlak, ook bij de oppositiekranten en -bladen, omdat daar juist het grote knelpunt ligt.

Er zijn vier grote redenen voor de lage oplage van de kranten (algemeen gesproken) :

1. Het lage inkomen per hoofd van de bevolking (Honduras: 8.200 Bf. per hoofd in '61; Mexico: 15.000 Bf. per hoofd in '63 enz.).
2. Het hoge analfabetisme (cfr. hoger wat betreft cijfers).
3. Het algemeen wantrouwen tegenover de pers wegens regerings-, politieke en economische druk.
4. De algemene onbekwaamheid van de journalisten en de bladen; kranten worden nog te dikwijls opgericht, niet om de mensen te informeren of geld te verdienen, maar om een persoonlijk gril te voldoen. Journalisme wordt beschouwd (en men handelt er ook naar) als een part-time job.

Tot besluit zouden we de problemen willen geven waarmee de pers in Centraal-en Zuid-Amerika te kampen heeft en die ze zou moeten oplossen om onafhankelijk, bekwaam, sterk en technisch goed uitgerust haar land te kunnen dienen:

1. Regeringsdrukking op allerlei manieren: gaande van het weigeren toekennen van staatsadvertenties tot de grove censuur. Vele kranten zijn ook helemaal verkocht aan de administratie.
2. Onbekwaamheid: zoals José Pages Llergo, uitgever van het meest invloedrijke Mexicaanse tijdschrift, het zegt : "Slechts 10 % van de Mexicaanse journalisten zijn professional. Bij een wedde van nog geen 200 Bf. per dag, beoefenen de meesten hun beroep als een hobby".

3. Het lage inkomen van de krant: gevolg van de financiële toestand van de staatsburgers-lezers of potentiële lezers en samenhangend met
4. De lage oplage : 1/10 van de oplage in Europa en USA of nog minder.
5. Slechte technische uitrusting: volgt uit punt 3. Door de miserable uitrusting verkrijgt men een dito produkt, wat dan weer de oplage en het inkomen drukt.

We hebben hier enkele gedachten weergegeven, de toestand van de pers in de Latijns-Amerikaanse landen als een silhouet met vage omtrekken, geschetst; het dramatische van het beeld wordt nochtans verhelderd door enkele hoopgevende elementen voor de toekomst.

Bijlage 1

KRANTENPAPIERVERBRUIK IN LATIJNS-AMERIKA

Land	Verbruikt krantenpapier per hoofd (in kg)		
	1949-'50 (gemidd.)	1958	1967
Argentinië	7,8	8,2	10,6
Bolivië	0,8	0,6	0,9
Brazilië	1,6	3,6	2,1
Chili	4,2	4,2	6,2
Columbië	1,3	1,5	2,8
Costa Rica	1,8	2,9	5,1
Dominikaanse Republiek	0,4	0,9	0,7
Ecuador	1,1	1,6	2,3
El Salvador	-	1,6	3,3
Guatemala	0,6	0,9	0,7
Honduras	-	0,5	0,7
Mexico	2,2	2,4	3,0
Nicaragua	0,6	0,6	2,2
Panama	3,6	2,6	3,3
Paraguay	-	0,5	0,6
Peru	1,1	1,3	3,7
Puerto Rico	3,4	5,1	6,3
Uruguay	6,5	10,7('57)	-
Venezuela	-	3,6	6,2
België (+ Luxemburg ?)	7,3	11,7	15,9
Verenigde Staten	31,5	33,7	41,9

Ongetwijfeld vormt het gebruik van krantenpapier per hoofd van de bevolking een aanwijzing voor het kulturele peil van een volk of ten minste van de inspanning die het zich getroost om dit peil te verhogen. Toch is het niet mogelijk hieruit regelrechte konklusies te trekken.

Bron : Winkler Prins encyclopedisch supplement '58 en '69, respektievelijk p. 21 en pp. 24 en 25.

Bijlage 2

AANTAL DAGBLADEN EN OPLAGE PER 1.000 INWONERS IN LATIJNS-AMERIKA

Land	aantal dagbladen (1)		oplage per 1.000 inwoners	
	68-69	64-65	68-69	64-65
Brits Honduras	2	2	55	52
Costa Rica	5	6	59	94
Dominikaanse republiek	5	7	27	27
El salvador	8	8	47	45
Guatemala	8	6	38	31
Honduras	6	7	19	20
Mexico	239	140	116	115
Nicaragua	6	8	49	66
Panama	11	9	78	76
Puerto Rico	4	4	102	59
Argentinië	87	113	128	155
Bolivië	14	9	26	34
Brazilië	73	54	34	54
Chili	36	29	118	119
Columbië	35	34	53	56
Ecuador	16	12	44	57
Guyana	4	0	191	0
Paraguay	5	8	37	37
Peru	72	68	47	45
Uruguay	26	27	314	185
Venezuela	26	21	68	78

(1) Alleen die kranten die 4 maal of meer per week verschijnen werden vermeld; bij de oplage per 1.000 inwoners is het cijfer voor 64-65 soms groter dan dat van 68-69: dit is denkelijk te wijten aan de sterke bevolkingstoename.

Bron : Britannica : book of the year 66 en 70.

Bijlage 3OVER DE PERSVRIJHEID IN LATIJNS-AMERIKA

(Uit de kranten van donderdag 28 januari 1971).

In de meeste Latijns-Amerikaanse landen bestaat geen persvrijheid, staat te lezen in een verslag dat gepubliceerd werd door de Interamerikaanse Persbond waarvan het dagelijks bestuur in Rio bijeen kwam. De toestand in Chili is sinds de verkiezing van Allende een reden tot grote bezorgdheid. Tot dit besluit komt een rapport van de kommissie voor persvrijheid van de Persbond.

De associatie waarschuwde woensdag op een perskonferentie in Buenos Aires (?) dat een kommunistische regering op het Zuidamerikaanse kontinent niet alleen een bedreiging is voor de vrije pers, maar ook voor de politieke instellingen van andere landen.

De Interamerikaanse persassociatie is een vereniging van ongeveer 750 dagblad-direkteurs en journalisten uit zowat 30 Noord- en Zuidamerikaanse landen die haar hoofdkwartier in New York heeft.

In het verslag dat opgesteld werd door Julio de Mesquita Neto, directeur van de Braziliaanse krant O Estado de San Paulo, tevens voorzitter van de kommissie voor de persvrijheid wordt o.m. betoogd dat de toestand zo erg is dat er tenslotte maar drie landen zijn, nl. Costa Rica, Venezuela en Columbië, waar een echte persvrijheid heerst. De overige landen verdeelt het rapport in twee categorieën: totalitair en onderdrukkend; als voorbeeld van de eerste categorie wordt Peru genoemd, van de tweede Chili. Bolivië past volgens de opstellers in geen enkele categorie, want dat is een nationalistische anarchie met vrijzinnige tendensen die een wrede diktatuur belooft te worden. Er is geen censuur, maar er heerst daar zoveel wanorde dat niet mag worden gezegd dat dat de fundamentele rechten en vrijheden waarborgt.

In Brazilië is van persvrijheid geen sprake. Hierbij wordt herinnerd aan de aanhouding van negen redakteurs van het humoristische weekblad O Pasquin en van de heer François Pelou, directeur van het AFP-bureau in Brazilië, die het land moest verlaten. In een brief aan de Interamerikaanse Persbond, aldus steller van het verslag, dankte de heer Pelou de bond voor zijn diensten en wees hij voorts alle tegen hem ingebrachte beschuldigingen kordaat van de hand. Na te hebben gewezen op de moeilijkheden, die de korrespondent van Le Monde, de Braziliaanse journalist Ireneo Guimares, met het Braziliaanse gerecht had, onderstreept het verslag, dat de ontvoering van de Zwitserse ambassadeur Bucher voor de pers nieuwe moeilijk-

heden bracht omdat elke perspublicatie daarover eerst aan de censuur moest voorgelegd worden. In Brazilië zijn de kranten overgeleverd aan willekeur, als gevolg van uiteenlopende interpretatie van de wetten.

In het verslag wordt vervolgens de mening geuit dat, als het zo blijft voortgaan men weldra ook in Chili van geen persvrijheid meer zal kunnen gewagen. Chili wordt zienderogen een diktatuurstaat en daar valt thans voor wat in Cuba is voorgevallen. Er is geen censuur maar de regering zet de kranten onder economische druk. Volgens het rapport zal het grote Chileense dagblad El Mercurio binnen vier maanden bankroet zijn, als gevolg van de kredietbepalingen en de loonmaatregelen van de regering-Allende. De advertentie-inkomsten waren al met 60 % afgenomen.

Na ook het gebrek aan persvrijheid in Paraguay en Peru te hebben aangeklaagd, wijst het verslag erop dat in Panama geen spoor van persvrijheid overblijft, daar de regeringen van die landen niet de minste kritiek dulden. Bij de kranten in Peru is chaos ontstaan door de nieuwe industriële wetten.

De situatie in Argentinië wordt beter, maar de pers wordt in vele steden nog steeds door onderdrukking gehinderd.

In Uruguay bestaat een periodieke censuur, omdat de persvrijheid niet los kan gezien worden van de strijd tegen het terrorisme. Niettemin is er volgens het rapport een klimaat van verdachtmakingen en vervolging.

In Mexico, Ecuador en de landen van Centraal-Amerika is het krantenpapier zo duur, dat de krantendirecties steeds meer afhankelijk worden van de overheidsorganen.

(AFP)

Men neme dit verslag op sommige punten best met een korreltje zout (cfr. de gebondenheid met de USA enz.), vooral wat betreft de (toekomstige) situatie van Chili (zie het besluit van deze studie).

Bijlage 4

Volgorde der Amerikaanse landen in verband met de persvrijheid.

Vrij in hoge mate	1. Canada 2. Peru 3. Verenigde staten 4. Costa Rica 5. Uruguay 6. Guatemala 7. Venezuela
Vrij met geringe controle	8. Bolivië 9. El Salvador 10. Columbia 11. Jamaica 12. Ekuador 13. Honduras 14. Panama
Vrij met veel controle	15. Mexiko 16. Brasilië 17. Chili 18. Dominikaanse Republiek 19. Argentinië
Overgangssysteem	
Gekontroleerd in geringe mate	
Middelmatig gekontroleerd	20. Haïti
Gekontroleerd in hoge mate	21. Kuba

Wegens gebrekkige informatie niet geordend : Nicaragua en Paraguay.

Bijlage 5

Gegevens omtrent de berichtgeving en meer in het bijzonder de nieuwsagentschappen van latijns amerika.

ARGENTINIA : minder dan 10 % analphabeten.

De drie argentijnse nieuwsagentschappen zijn: Agencia Noticiosa (ANS), Telenoticiosa Americana (Telam) en Asociacion Periodistas Argentinos (APA), verzorgen naast de wereldagentschappen AP, UPI, AFP and Reuters het nieuws. Bovendien hebben sommige grote kranten buitenlandse korrespondenten.

BOLIVIE : in 1962 bedroeg het analphabetisme 60 %. 62 % van de kinderen zijn schoolgaand. Onder de indische bevolking zijn zowat 90 % analphabeten, bijna evenveel spreken geen spaans.

Dit land heeft een eigen nationaal persagentschap. Buitenlandse berichtgeving wordt door meerdere internationale persagentschappen geleverd. Grote bladen hebben vrije medewerkers in het buitenland, slechts bij bijzondere gebeurtenissen worden eigen korrespondenten gestuurd.

BRAZILIE : analphabetisme : 46 %.

Agencia Meridional, Ltda in Rio de Janeiro verzorgt alleen de kranten en radiovennootschappen van de Diarios Associados met de binnenlandse berichtgeving. Agencia Sul America de Noticias (Asapress 1942), overwegend in het zuiden.

Argos Press, Rio de Janeiro.

De regeringspersagentschap Agencia Nacional (AN te Rio de Janeiro. De verzorging van de berichtgeving gebeurt in feite door de wereldagentschappen, namelijk de Tass buro te Rio de Janeiro en de AFP en UPI afdelingen te São Paulo.

GUYANA : Er is geen eigen nieuwsagentschap. De belangrijkste kranten ontvangen hun nieuws langs Reuters. De Mirror bedient zich van de ADN, deze levert kosteloos berichtgeving aan haar plaatselijke agenten. Alle Guayanese bladen hebben bovendien nieuwsdienst-verbindingen met Europa.

CHILI: 33 % analphabetisme.

Alle belangrijke wereldpersagentschappen zijn hier vertegenwoordigd. Daarenboven heeft dit land vier agentschappen : Agencia Coper (Cooperativa Periodistica), Sociedad Periodistica del Sur (Sopesur) - en tevens een van de twee grootste dagblad-koncerns van het land -, Agencia Orbe, Agencia Prye (Pers, radio en film).

COLUMBIA : De twee nationale nieuwsagentschappen bevinden zich te Bogota: Columbia Press, die de columbianaanse berichten aan de provinciebladen doorgeeft, en Servicio Prensa Nacional. De buitenlandse nieuwsagentschappen zijn hier : AFP, UPI, AP, Reuters, TASS, Novosti en Hsihua.

COSTA RICA: analphabetisme 14 %.

DOMINIKAANSE REPUBLIEK: van 1930 tot heden : van 75 % tot 55 % analphabetisme.

Beide landen hebben geen eigen persagentschap. Binnenlandse berichten worden door korrespondenten verzameld, de buitenlandse berichten komen van AP en UPI.

ECUADOR : 43 % analphabetisme.

Geen eigen nieuwsagentschap, ofschoon hun oprichting in 1947 door het National Perskongres beslist werd. Inlandse berichtgeving is het werk van eigen korrespondenten, officiële meldingen komen van het regeringsbulletijn Registro Official. Buitenlandse berichten komen van AP en UPI.

EL SALVADOR : hoge analphabetisme.

Geen eigen nieuwsagentschap. De hoofdstadsbladen hebben een goede buitenlandse berichtgeving overwegend afkomstig van AP, UPI en AFP. Er bestaat geen Informatie ministerie, wel een Departamento de Relaciones Publicas de Casa Presidencial dat een dagelijks nieuwsbulletijn met regeringsvermeldingen aan de pers en radio verspreidt. Daarnaast zijn ook binnenlandse korrespondenten.

GUATEMALA : Geen eigen persagentschap. Buitenlandse berichten afkomstig van AP, UPI.

Buitenlandse berichten verzorgd door eigen korrespondenten. Het dagblad El Gráfico steunt zich op AFP.

HONDURAS : Geen eigen nieuwsagentschap. De kranten leveren weinig van de buitenlandse berichten afkomstig van AP en UPI. Berichten uit buurstaten komen per telefoon van San Salvador. Er is geen regeringsinstantie belast met de verspreiding van nieuwsberichten tenzij men de kwasi officiële blad Tribuna Libra hier misschien kan vermelden. De berichten verzorging wordt als ontoereikend beschouwd. Alleen El Cronista is zowel bij Prensa Latina (Kuba) als bij AFP geabonneerd.

MEXICO : Heeft geen eigen nationale persagentschap; alhoewel het nieuwsagentschap Informex dit wel tracht te worden. De vroegere Agencia Trens en Anta bestaan heden niet meer. De overheidsinstantie Dirección General de Información publiceert een dagelijkse bulletijn voor de verspreiding der binnenlandse berichtgeving.

NICARAGUA : analphabetisme : 20 % in de steden
70 % op het platteland.

Heeft geen eigen persagentschap alhoewel Noti-Nica te Managua in dit opzicht vermeld werd. De bladen vermelden weinig buitenlandse berichten die door AP of UPI, geleverd worden. Voor het binnenlandse nieuws zijn ze aangewezen op eigen korrespondenten en de berichten van de afzonderlijke ministeries. Een Ministerie voor Informatie bestaat niet.

PANAMA : 14 % analphabetisme.

Geen eigen nieuwsagentschap. Er is weinig buitenlands nieuws (AP en UPI), het binnenlandse nieuws wordt verzorgd door eigen korrespondenten.

PARAGUAY : 30 % analphabetisme in het binnenland.

Geen eigen nieuwsagentschap. Tijdens W.O. II begonnen Reuters, UP en INS daar werkzaam te zijn, voordien bestond er helemaal geen georganiseerd systeem van nieuwsverspreiding. Vandaag worden buitenlandse berichten door AP, UPI en Efc (Spanje) verzorgd, binnenlands nieuws wordt door eigen korrespondenten verzameld.

PERU : algemene schoolplicht; onder de volwassen bevolking heerst er 50 % analphabetisme.

Geen eigen nationaal nieuwsagentschap. The Peruvian United Press werkt als een afdeling van UPI en bezorgt alleen nieuws aan El Comercio, daar deze laatste haar ook financiert. De overige kranten krijgen hun buitenlands nieuws van AP, UPI en AFP. Er bestaat geen Informatie ministerie, maar een overheidsafdeling koördineert de informatiedienst der verschillende ministeriën en verspreidt zich ook tot de omroep; deze berichten worden door de provinciepers als binnenlandse berichtgeving aangewend.

PUERTO RICO : 13,4 % analphabetisme (1964).

Zij heeft een eigen nieuwsagentschap : Caribbean and Latin American News Service (Calans, San Juan).

URAGUAY : de schoolgaande jeugd bedraagt 90 %. Dit land heeft het geringste analphabeten van Zuid Amerika : 9 %.

In 1945 werd de Agencia Nacional de Informaciones (ANI) opgericht voor de binnenlandse berichten, in 1965 heeft deze opgehouden te bestaan. AFP, ANSA, AP, dpa, UPI en Reuters verzorgen de buitenlandse berichtgeving, deze agentschappen - uitgezonderd dpa - hebben buro's in de belangrijkste latijnsamerikaanse nieuwscentrums, Montevideo.

VENEZUELA : Heeft een eigen nieuwsagentschap : Prensa Venezolana (PEUE) te Caracas, daarbij nog drie bijburo's. De regering heeft geen eigen Informatie Ministerie of dienst, maar in de afzonderlijke ministeries bestaan er persburo's of een persafdeling. De persdienst van het Ministerie van Buitenlandse Zaken publiceert een officiële nieuwsbulletijn.

BIBLIOGRAFIE

- Collier's Encyclopedia, trefwoord: Newspaper, p. 520 B.
- Encyclopedia Britannica, nr. 16 (Newspapers) en nr. 17 (Magazines).
- Journalism Quarterly: News and the Mass Media in the Dominican Republic door B.A. Waggoner, '67, p. 533.
- The press in Honduras: A portrait of five dailies, door M.A. Gardner, '63, p. 75.
- Unique English-Language Daily Succeeds in Mexico City, door R.R. Cole, aug. '70, p. 553.
- The press in Mexico : Past, present and future door E.H. Erlandson, '64, p. 232.
- Content analysis of news in 3 Argentine Dailies door P.R. Hoopes, '66, p. 534.
- Argentina's provincial dailies reflect neutralism of mass media in country's political crisis door M. Alisky en P.R. Hoopes, '68, p. 95.
- The mass media and Brazil's 1964 Crisis, '67, p. 297.
- Mass media used by sub-elites in 11 Latin American countries, '61, p. 460.
- Images of the US in the Latin American press, '64,
- Public opinion and press opinion in 4 Latin American countries, '69, p. 53.
- Chambre Encyclopedia, trefwoord Newspapers.

Gazette : Problems related to the training of journalists in Latin America, '66, p. 45.

Media use and socioeconomic status in a Latin American capital, '63, p. 51.

The image of the "Yanqui", in the Mexican press, '62.

Hablemos, Sunday supplement, reaches the homes of the leadership of almost half of Latin America, '60.

The press in Central America, '55, p. 153.

Publizistik : Die Deutsche Presse in Mexico door M. Oestede Bopp, '61, p. 145.

The press in developing countries : The press in Latin America, door E.L. Sommerlad, Sydney University Press 1966, p. 41.

UNESCO, World Communications, Paris 1964.

R.H. Chilcote, The press in Latin America, Spain and Portugal, Hispanic American Report, Stanford University, 1963.

J.C. Merrill, C.R. Bryan, M. Alisky: The foreign press, Louisiana State University, 1964.

"Boliviaanse bladen moeten elke maandag speciale editie uitgeven" in Het Laatste Nieuws.

Ambassade van Chili, Bd. de l'Empereur 15, Brussel.

Ambassade van Ecuador, Louisalaan 105, Brussel.

Ambassade van Venezuela, Cambrélaan 22, Brussel.

"Persvrijheid ernstig beknot in Brazilië - Censuur tot carnavalsvermomming uitgebreid" in Het Volk.

"Braziliaanse censuur bemoeit zich ook met karnavalskleding" in Gazet van Antwerpen.

"Slechts drie Zuidamerikaanse landen genieten persvrijheid" in Gazet van Antwerpen.

"In de meeste Zuidamerikaanse landen bestaat geen persvrijheid" in Volksgazet.

"Persvrijheid is zoek in Latijns-Amerika" in De Standaard.

"Verslag Interamerikaanse Persbond: geen persvrijheid in meeste Zuidamerikaanse staten" in Het Belang van Limburg.

Handbuch der Weltpresse : band 1 - Die Pressesysteme der Welt,
band 2 - Weltkatalog der Zeitungen
uitgegeven door het Instituut voor Publiciteit van de Universiteit van Munster onder de leiding van Henk Prakke, Winfried B. Lerg en Michael Schmolke.